

DESPRE FUNCȚIA RELAȚIONALĂ A FLECTIVULUI DE GENITIV

0. În articolul de față ne propunem să determinăm care este conținutul de limbă (în limba română) al flectivului de genitiv, care este, adică – în termenii lui D. D. Drașoveanu –, *sensul relațional* al acestuia sau – în termenii semanticii structurale funcționale coșeriene – *semnificatul* său *instrumental*, funcția de limbă cu care flectivul de genitiv structurează relațiile din sintagmele genitivale sau cu care generează relaționalitatea de vorbire a substantivelor dintr-o astfel de sintagmă¹.

0.1. Pentru Drașoveanu, lucrurile par a fi suficient de clare: atunci când argumentează echivalența funcțională a conectivelor cu flectivele, analizând comparativ din punct de vedere relațional sintagmele *solzii peștilor* și *solzii la pești*, Drașoveanu operează cu presupuziția că flectivul de genitiv ar exprima un raport de posesie:

„*O egalitate ca cea dintre solzii peștilor sunt... și solzii la pești sunt...*, unde avem unul și același sens relațional, posesia, exprimat o dată prin flectiv și o dată prin conectiv [...]” (Drașoveanu 1997, p. 27).

O analiză mai aprofundată a sintagmei posesive, pe care o desfășoară cu scopul de a ilustra modul în care relația creează calitatea de termeni a lexemelor relaționate – aplicată însă de această dată sintagmei *solzii la pești* (Drașoveanu 1997, p. 40–44) –, arată că termenul regent primește, ca reflex al relației, valoarea de „obiect posedat”, în vreme ce termenul subordonat primește valoarea „posesor”. Aceste valori sunt definite de Drașoveanu ca reprezentând „conținutul ipostazei de termen”, unul pentru termenul regent („*cTr*” în limbajul formalizat pe care – pentru precizie terminologică și economie – îl întrebuițează) și altul pentru termenul subordonat („*cTs*”). Aceste două conținuturi, alături de sensul relațional („*cRs*”, pentru că avem, în acest caz, o relație de subordonare), alcătuiesc cele trei „sensuri gramaticale” care, pentru profesorul Drașoveanu, definesc sintagma ca mod superior de organizare a materiei lingvistice și o fac să funcționeze – în viziune

¹ În viziunea sintactică a lui D.D. Drașoveanu, *sensul relațional* este, în același timp, și *creatorul* termenilor – în sensul că el le creează, generând sintagma, calitatea de termeni –, și *organizatorul* acestora – în sensul că tot el le creează și „ipostazele” din sintagmă, de regent și subordonat în sintagmele subordonatoare sau de egali în sintagmele coordonatoare; vezi Drașoveanu 1997, p. 40–51.

structuralistă – la un nivel superior celui al cuvântului, pe care sintacticianul clujean îl numește „nivelul sintagmic”. Aceste trei sensuri gramaticale ar fi, prin urmare, (1) „posesor” – pentru lexemul *pești*, (2) „obiect posedat” – pentru lexemul *solzii* și, putem presupune, (3) „posesie” pentru prepoziția *la*. Totuși, deși afirmase cu toată hotărârea „posesia” ca sens relațional al flectivului de genitiv, în cazul prepoziției, Drașoveanu pare mai rezervat și se rezumă la a indica sensul (relațional al) prepoziției punând-o, pur și simplu, între ghilimele: „la”. Această ezitare a lui Drașoveanu, atât de minuțios în argumentațiile sale, de a indica „posesia” ca sens relațional al prepoziției *la* atrage atenția și ea ar putea fi un indiciu că, deși, în esență, cele două fapte de limbă sunt echivalente din punctul de vedere al relației vehiculate în sintagmă, totuși sintacticianul consideră „posesia” ca fiind o valoare prea restrânsă pentru semantica relațională vastă a prepoziției *la*.

0.2. Coșeriu este mai nuanțat: vorbind – este adevărat – nu despre genitiv, ci despre pronumele și adjectivele posesive², lingvistul precizează:

Termenul „posesiv” aplicat la acest tip de pronume (adjective și substantive) este, în realitate, puțin adecvat, deoarece de „posesie” poate fi vorba într-un caz ca *il mio libro* (deși, și în acest caz, numai dacă e vorba de o carte pe care am cumpărat-o, nu însă dacă este vorba de o carte pe care am scris-o), dar nu în cazul lui *mio padre*, *mio figlio*. Tot astfel, nici *la mia partenza* nu va implica o relație de posesie; chiar și *la mia abitazione* va putea fi înțeleasă atât în sensul de „cameră» («casă») pe care mi-am construit-o sau mi-am cumpărat-o”, cât și în sensul de „cameră» în care locuiesc, dar care nu-mi aparține”. Conceptul de „posesie” nu este, prin urmare, suficient pentru a explica unitatea de funcție a așa-numitului „posesiv” (Coșeriu 1973/2000, p. 224–225).

Apoi, în textul unui studiu care rezumă în bună măsură concepția sa despre gramatică, *Principes de syntaxe fonctionnelle*, apărut în 1989, Coșeriu abordează din nou problema genitivului și a posesivelor, de data aceasta chiar din perspectiva unei funcții unice de limbă care le-ar corespunde:

„Subiectul vorbitor de franceză cunoaște formele *mon*, *ton*, *son* etc. și [...] știe intuitiv că aceste forme corespund unui conținut de limbă determinat: (cu aproximație) ‘relație de dependență generică între două entități, în cazul în care entitatea prezentată ca regentă este concepută ca fiind numită printr-un pronume personal’, adică aceeași relație care, între două entități numite prin substantive, se exprimă în mod normal prin *de* situat înaintea formei care numește entitatea regentă (*le livre de Jean*, *la maison de Jean*, dar *son livre*, *sa maison* dacă *Jean* = *lui* și *mon livre*, *ma maison* dacă *Jean* = *moi*); [...] În plus, vorbitorul știe că, în anumite cazuri și în anumite contexte, aceste forme pot exprima funcția designativă (variantă funcțională) «posesivitate» sau «apartenență» în sensul restrâns al acestor termeni, adică, în fond, aceeași relație generică de «dependență», însă specificată ulterior (prin cunoașterea

² Despre care argumentează însă că sunt similare ca funcție genitivului, dat fiind că „așa-numitul «posesiv» nu este decât adjectivul care corespunde «genitivului» unui pronume personal” (Coșeriu 1973/2000, 225).

lumii și prin context), tocmai ca «posesivitate» sau «apartenență» (de exemplu *cartea mea*, dacă este vorba de o carte care îmi aparține, fără ca *mea* să indice totuși explicit acest lucru, dat fiind că aceeași construcție ar putea designa o carte pe care am scris-o, o carte pe care o țin în mână, dar care nu-mi aparține, o carte pe care o prefer tuturor celorlalte etc.)”. (Coșeriu 1989/1994–1995, p. 41).

1. Dar atunci cum putem determina, izolând sau extrapolând dintre atâtea valori, o funcție invariabilă a limbii, cu care genitivul să structureze sintactic sintagmele pe care le generează? Ce face, de fapt, genitivul atunci când generează aceste sintagme? Sau, mai bine spus, generează cu adevărat genitivul sintagmele din care face parte?

Dacă facem o clasificare a funcțiilor identificate de Coșeriu pentru formele posesive în fragmentele prezentate – și apoi le extindem și la genitiv pe baza unității de funcție pe care Coșeriu o observă între formele posesive și cele ale genitivului pronomelor personale –, vedem că genitivul ar avea, în principiu, următoarele funcții:

a) una propriu-zis **posesivă** + b) una „de **apartenență**”, care, amândouă, se exprimă ca variante ale unei aceleiași funcții de limbă, în sintagme de tipul *il mio libro*, *cartea mea*, *cartea copilului*;

c) una (neposesivă) în relație cu substantive ca *tată*, *fiu*: *mio padre*, *tatăl meu*, *tatăl copilului*;

d) una (agentivă) în relație cu substantive nume de acțiuni: *la mia partenza*, *plecarea mea*, *plecarea copilului*.

Modul în care genitivul structurează sintagmele pare să depindă direct de semnificațiile termenilor pe care îi relaționează. Astfel, dacă analizăm sintagma *falsificarea rezultatului*, vom constata că relația între cei doi termeni instrumentată de flectivul de genitiv va depinde de 1) semnificația „a falsifica”, despre care știm că este una tranzitivă, astfel încât ipostazierea ei substantivală, „falsificarea”, se poate afla în relație atât cu un subiect, ca orice acțiune **verbală**, cât și cu un obiect, ca orice acțiune verbală **tranzitivă** și 2) de semnificația „rezultat”, despre care știm că se poate prezenta mai degrabă ca obiect al unei astfel de acțiuni decât ca subiect al ei. Astfel că relația va fi înțeleasă ca una de tipul **acțiune – obiect**. Această relație referențială/designațională este cea mai probabilă care poate rezulta din prezenta asociere de semnificații (în termenii sintaxei funcționale coșeriene: semnificatul lexical „a falsifica” + semnificatul categorial „substantiv” + semnificatul lexical „rezultat” + semnificatul instrumental al morfemului/ flectivului de genitiv). Dar nu este singura. O sintagmă de genul *falsificarea acestuia*, în care pronumele *acestuia* nu are un semnificat lexical clar³, poate fi structurată și ca o relație **acțiune – subiect**: „faptul că acesta a falsificat”, dar și ca una **acțiune – obiect**: „faptul că acesta a fost falsificat”.

³ În interpretarea lui Coșeriu, pronumele nu sunt **lexeme**, nu au semnificație lexicală, ci numai semnificație categorială, ele sunt, deci, **catagoreme** (Coșeriu 1989/1994–1995, p. 41).

În cazul unor acțiuni intransitive, însă, structurarea relațională se face mult mai precis: în *plecarea copilului*, semnificația „a pleca” fiind intransitivă, relația va fi una de tip **acțiune – subiect** (agent).

În funcție de semnificațiile termenilor, morfemul de genitiv poate structura relații în care termenul subordonat să aibă diverse valori relaționale, chiar în raport cu același regent:

- **subiect**: *Trecerea vaporului a creat panică*;
- **obiect**: *Trecerea mărfurilor peste graniță*;
- ba chiar și **reper spațial** (circumstanță): *trecerea frontierei*.

Vedem, astfel, din această perspectivă, că, deși foarte detaliate, clasificările uzuale care se fac în gramatică pentru genitiv, de tipul *genitiv posesiv*, *genitiv al apartenenței*, *genitiv subiectiv*, *genitiv obiectiv* ș.a.m.d., nu ne ajută foarte mult în a înțelege funcționalitatea specifică a genitivului, întrucât ele sunt nume date unor tipuri de genitiv și, prin asta, *funcționalități ulterioare* ale genitivului, manifestări particulare ale acestuia în diferite sintagme, în funcție, adică, de termenii pe care îi relaționează; or, genitivul, ca fapt de limbă – ca funcție a acesteia –, este unul singur, este un unic fapt de limbă, care funcționează (cu aceeași valoare pe care încercăm să o identificăm) în sintagme de tipuri diferite. Numele *genitiv obiectiv* (sau *genitiv subiectiv* etc.) nu spune nimic despre genitiv în sine, ci doar numește raportul (de tipul: **acțiune – obiect** sau **acțiune – subiect** ș.a.m.d.) care se poate stabili între cele două lexeme ale sintagmei genitivale, raport care nu depinde de genitiv și care ar fi același și dacă cele două lexeme s-ar afla într-o sintagmă de alt tip: a se compara *plecarea băiatului*, sintagmă cu genitiv subiectiv, în care avem, prin urmare, între termeni, un raport de tipul **acțiune – subiect**, cu *băiatul pleacă*, sintagmă verbală în care avem același (tip de) raport între aceiași semnificații lexicali⁴. Cu alte cuvinte, nu flexivul de genitiv din sintagma *plecarea băiatului* îl face pe *băiatul* să fie „subiect” și pe *plecarea* să fie „acțiune”, denumirea de *genitiv subiectiv* fiind improprie pentru forma flexionată a substantivului. A se vedea, pentru aceasta, și distincția, pe care o propune Coșeriu (1989/1994–1995, p. 33–35), între unități invariabile (funcții) ale limbii și accepțiuni designaționale (funcții ale vorbirii).

Din exemplele analizate, observăm următoarele lucruri: 1) pe de o parte, valoarea relațională a genitivului este atât de vagă încât ea nu poate fi determinată decât recurgând, în fiecare caz în parte, la semnificațiile de limbă ale faptelor relaționate și/sau la „cunoașterea generală a lucrurilor”⁵; de multe ori, avem de-a face cu o valoare relațională diferită pentru fiecare posibilitate designațională a semnificațiilor implicate; 2) pe de altă parte, relaționalitatea lui este atât de extinsă, încât

⁴ Firește, cu diferența că semnificatul lexical „a pleca” este organizat în prima dintre sintagme ca substantiv (având, așadar, în termenii lui Coșeriu, semnificatul categorial „substantiv”), iar în cealaltă, ca verb.

⁵ „Există o competență elocutională, norme ale vorbirii în general, norme, pe de o parte, ale gândirii în general, pe de altă parte, norme determinate de cunoașterea lucrurilor, de cunoașterea lumii”. (Coșeriu 1994, p. 36)

dacă am vrea să găsim o valoare comună tuturor acestor tipuri de relații pe care le regizează, dacă ar fi să determinăm ce spune limba de fiecare dată într-o sintagmă genitivală, făcând abstracție de semnificațiile termenilor relaționați, dacă am vrea să găsim, deci, valoarea unică de limbă a morfemului/flectivului de genitiv, aceasta ar fi aceea, indicată de Coșeriu, de „relație generică între două entități” sau – renunțând la toate determinările subînțelese –, pur și simplu, aceea de „relație”.

Faptul că flectivul de genitiv poate exprima, din punct de vedere semantic, în același timp, și un raport strict orientat precum cel din *cartea este a copilului*, în care raportul de posesie este foarte clar, dar și un raport de interdependență precum cel din *tatăl copilului/copilul tatălui* ne poate face să credem că funcționalitatea lui semantică nu este deloc una specializată. Un raport de posesie presupune o orientare strictă a relației dintre termeni: posesorul posedă obiectul posedat și nu invers, relația de posesie nu este bilaterală, iar faptul că genitivul poate exprima/realiza și relații bilaterale (nefiind, deci, specializat exclusiv pentru relații unilaterale) ne arată că semnificația lui relațională nu este posesia. Dacă funcționalitatea lui ar fi de a exprima posesia n-am putea exprima cu el relații de alt tip. Iar faptul de a lărgi sfera posesiei – cum face *Gramatica Academiei*⁶ – și de a considera că în cadrul ei intră, de fapt, și alte tipuri de relații, cum ar fi apartenența, originea, asocierea etc., nu înseamnă decât a accepta că valoarea genitivului este de a exprima o relaționalitate nespecificată, generică, care ar fi, de fapt, chiar funcționalitatea identificată de Coșeriu.

A afirma, pornind de la sintagma *cauza efectului*, că, spre exemplu, „cauza are un efect” nu înseamnă altceva decât a spune că ea se află în relație cu acesta. *A avea* are aici sensul „a fi în relație cu...”, a putea fi raportat la...”. A asimila acest sens al lui *a avea* cu posesia, înseamnă a vedea posesia dintr-o perspectivă foarte largă. Mai mult, **o cauză are un efect** în aceeași măsură în care **efectul are o cauză** și a asimila relația dintre ele unui raport de posesie ar echivala cu suspendarea distincției dintre obiect posedat și posesor și, în ultimă instanță, cu anularea întregului sens al posesiei. De altfel, Drașoveanu face referire la o astfel de confuzie între valoarea de „obiect posedat” și cea de „posesor”, confuzie care se face în GA 1963 atunci când sunt inventariate valorile atributului substantival în genitiv. La prima dintre valorile subsumate posesiei, se spune că genitivul poate exprima nu numai posesorul, ci și obiectul posedat – ceea ce ar fi contrar funcționalității general acceptate a genitivului de a exprima posesorul. Exemplul pe care-l dă *Gramatica Academiei* din 1963 este *proprietarul casei*. Drașoveanu restabilește funcționalitatea sintagmei semnalând eroarea de interpretare:

⁶ Citim în GALR 2008 (II, p. 83): „Relația de posesie subsumează diverse alte semnificații: apartenența propriu-zisă față de un Posesor animat (*casa omului*); (într-o accepție lărgită a termenului) apartenența la un anumit loc, originea (*oamenii locului, satului*), apartenența părților la întreg (relația partitivă, *pereții casei*), apartenența la o familie (relația de rudenie, *frate/fratele vecinului*), asocierea (*cristalul mesei* «de pe masă»)”.

Și în *proprietarul casei*, „casa” este „posesor” – „casa are un proprietar” – și nu „obiect posedat”, cum se consideră în GA, 1963, II, p. 121–122 (Drașoveanu 1997, p. 44).

Perfect adevărat, însă nu putem să nu remarcăm că în propoziția *casa are un proprietar* sensul lui *a avea* este: „a fi deținut de...”. Judecând lucrurile în aceeași logică, înseamnă că și în sintagma *posesorul obiectului* am putea susține că „obiectul are un posesor”, deci, după logica posesiei: „obiectul posedă un posesor”, unde *posedă* ar avea, de fapt, sensul „a fi posedat”, ceea ce ar arunca în aer toată logica posesiei.

1.1. „Semantic” vs „sintactic” în structurarea sintagmelor genitivale.

Ceea ce trebuie să remarcăm, de fapt, în sintagma *proprietarul casei* nu este că și «casa» poate să fie „posesor” dacă flectivul de genitiv spune aceasta, ci că relațiile exprimate de flectivul de genitiv nu au o legătură directă cu relațiile care există în realitate între referenții sintagmelor pe care le structurează. Dacă «proprietarul» deține în realitate «o casă», atunci această stare de lucruri: «proprietarul are o casă» nu se schimbă chiar dacă eu mă refer la ea prin sintagma *proprietarul casei*, care înseamnă, de fapt, «casa are un proprietar». Și aceasta în condițiile în care relația de posesie nu este una biunivocă, un obiect nu poate fi în aceeași relație și obiect posedat și posesor. Avem, așadar, două relații contradictorii, una în limbă: *casa are un proprietar* și alta în realitate: «proprietarul are o casă». Ceea ce nu se întâmplă în cazul altor fapte relaționale: adică, dacă spun *casă pe acoperiș*, starea de lucruri desemnată este «casă pe acoperiș», chiar dacă eu știu că în mod normal acoperișul este cel care stă pe casă, iar configurația spațială desemnată astfel este absurdă. Oricât de absurd ar fi, dacă aceasta se spune în limbă, aceasta se desemnează în realitate. Și se întâmplă astfel pentru că așa funcționează prepoziția *pe*, aceasta este funcționalitatea ei relațională. În cazul flectivului de genitiv, se pare că nu se întâmplă chiar așa sau nu se întâmplă așa întotdeauna; uneori, ceea ce se spune în limbă are altă valoare decât ceea ce se desemnează în realitate. Se spune în limbă – în vorbire – *proprietarul casei*, dar în realitate tot «proprietarul» este posesor, chiar dacă în limbă se spune că este «casa». Relațiile regizate de flectivul de genitiv nu „se reflectă”⁷ întocmai și în realitate. Deducem de aici că funcționalitatea lui relațională este diferită de cea a faptelor relaționale de tipul prepoziției *pe*.

Să luăm un exemplu mai clar: o relație de tipul **părinte – copil** exprimată într-o sintagmă genitivală nu se va schimba, va rămâne aceeași, indiferent de cum sunt organizați termenii prin flectivul de genitiv: *părintele copilului* sau *copilul părintelui*. Ceea ce ne face să presupunem că nu flectivul de genitiv structurează,

⁷ Facem aici o referire la mențiunea lui Drașoveanu că relațiile dintre termenii sintagmei *reflectă* raporturi din realitate. Atunci când dă o definiție parțială sensurilor nerelaționale, spune despre ele că „nu vor cunoaște – în planul sintagmic – decât ipostaza de componente ale termenilor relației (purtate de temele lexicale sau de cuvinte-rădăcini), indiferent dacă **raporturile reflectate**, („obiectuale”) sunt raporturi între obiecte, între obiecte și însușirile lor, între însușiri, circumstanțe ș.a.m.d. [subl. n.]” (Drașoveanu 1997, p. 22).

de fapt, această relație. Ne întrebăm, așadar, cine structurează această relație și ce face, în realitate, flectivul de genitiv? La prima întrebare nu este greu să răspundem, perfect rezonabil, că relația dintre cei doi termeni este structurată de înseși semnificațiile lor de limbă, „părinte” și „copil”, care se raportează corelativ una la cealaltă generând relația dintre ei. Atenție însă: este vorba de o relație **semantică**, nu de una **sintactică**⁸. La fel, în cazul sintagmei *proprietarul casei*, relația în planul conținutului este generată de semnificația „proprietar”, care este „cineva care deține o proprietate”⁹, „cineva care posedă ceva” și, ca atare, are o relaționalitate implicită spre obiectul acestei posesii. În sintagme de genul *plecarea copilului, falsificarea rezultatului*, avem tot o relaționalitate internă, dată de faptul că substantivele sunt nume de acțiuni și, prin urmare, se vor raporta la agentul sau obiectul acestora. Primul lucru pe care-l observăm, deci, este că flectivul de genitiv nu structurează întotdeauna sintagmele pe care le creează cu propria funcționalitate relațională. Uneori sintagmele generate de flectivul de genitiv sunt structurate de alte fapte cu valoare relațională, cum ar fi, am văzut, în acest caz, semnificațiile lexicale ale termenilor¹⁰.

Dacă analizăm funcționalitatea de limbă a faptelor relaționale în general, vom constata că ele realizează în mod simultan două funcții de limbă:

1) pun în relație două entități (= **relaționează** două fapte de limbă, creează sintagma);

⁸ Nu vrem să spunem aici că relaționalitatea flectivului de genitiv nu ar fi și ea tot semantică, în esență. Așa cum arată clar Drașoveanu, flectivul de genitiv relaționează termenii sintagmei tot **semantic**, dat fiind că îi relaționează prin „**sensul** relațional” pe care-l are/vehiculează, însă relaționalitatea semantică a flectivului de genitiv este structurată simultan și în acord cu relaționalitatea lui sintactică, după opinia lui Drașoveanu, în simetrie perfectă („în solidaritate”, v. Drașoveanu 1997, p. 29) cu aceasta. Funcția relațională a flectivului de genitiv este **concomitent semantică și sintactică**, în vreme ce în cazul discutat aici, relația dintre «copil» și «părinte» este structurată ca un fapt eminent semantic, neconcordat cu niciun fenomen sintactic mai complex decât simpla lor coocurență în sintagmă. Într-adevăr, am văzut că relația în planul conținutului dintre ele nu este structurată de flectivul de genitiv și cum este evident faptul că flectivul de genitiv realizează singura relație sintactică reperabilă în structură, putem concluziona, cu suficientă îndreptățire, că relația în planul conținutului dintre cei doi termeni nu este, în acest caz, structurată (și) sintactic.

⁹ Acesta este primul nivel de funcționalitate semantică al semnificației „proprietar”; la o analiză ulterioară vedem că „proprietar” nu este neapărat cineva, o persoană; poate să fie și o instituție etc., așa că această trăsătură semantică (+ uman) se neutralizează, dar prima valoare, cea cu care se activează „proprietar” din sistem, va fi cea de „cineva...”, „persoană care...”.

¹⁰ O analiză a posibilităților relaționale organizate în și prin limbă ne-ar conduce la concluzia că acestea sunt, în principiu, de trei feluri: 1) relaționalități **instrumentale**, specifice faptelor gramaticale cum sunt prepozițiile, conjuncțiile și flectivele de relație, caracterizate, în planul conținutului, prin ceea ce Coșeriu numește *semnificat instrumental*; 2) relaționalități **lexicale**, cele ale faptelor de limbă care (de)numesc raporturi sau relații, cum ar fi substantivele de tipul *tată, frate, interior, apropiere...*, adjective ca *similar, vecin, ulterior, diferit...*, adverbe ca *aproape, departe...*, pronume ca *acesta, acela...* etc.; 3) relaționalități **categoriale**, cele ale categoriilor verbale relaționale, cum sunt adjectivul, verbul și adverbul, pe de o parte, și, pe de altă parte, cele ale substantivelor provenite din adjective: *mărime, frumusețe...* sau verbe: *plecare, cules...* etc. Pentru o prezentare a relaționalității categoriale în raport cu cea instrumentală, vezi Minică 2016.

2) exprimă (= desemnează) criteriul acestei relaționări (raportul dintre ele) (= **determină** această relaționare).

Astfel, în cazul sintagmei *cizme pe masă*, prepoziția *pe*, pe de o parte, 1) pune în relație substantivele *cizme* și *masă*, creează, adică, relația dintre ele, generând sintagma, iar, pe de altă parte, 2) determină această relație ca „superpoziție” în planul desemnării, ca raport de „suprapunere” între obiectele «cizme» și «masă», desemnate de cele două substantive. Prima dintre aceste funcții este sintactică și este realizată de relaționalitățile din planul expresiei, ea fiind comună tuturor faptelor relaționale, fie ele flective sau conective; a doua este semantică, dat fiind că ea se realizează prin relaționalitățile structurate la nivelul conținutului de limbă al faptului relațional, în *semnificatul instrumental* „pe” sau în *sensul relațional* al prepoziției. Este ceea ce afirmă și Drașoveanu atunci când descrie modul propriu-zis în care se creează relația în acest conținut de limbă superior structurat care este sintagma. Relația, precizează Drașoveanu, nu numai (1) creează calitatea de termeni pentru lexemele implicate în sintagmă, dar (2) creează pentru acestea un conținut de tip nou (cT – conținutul ipostazei de termen¹¹), diferit pentru fiecare dintre aceștia și care, în cazul sintagmei pe care o analizează – *solzii la pești* –, sunt: *cTr* (conținutul ipostazei de termen regent) = „obiect posedat” și *cTs* (conținutul ipostazei de termen subordonat) = „posesor”. Cu alte cuvinte, faptul de limbă care este, la Drașoveanu, **relația** nu numai (1) creează raportul dintre termenii sintagmei, ci și (2) determină acest raport, stabilind natura lui. Am făcut această paranteză mai lungă pentru a ilustra observația că, în cazul flectivului de genitiv, aceste două funcționalități relaționale de obicei simetrice și simultane par a fi distincte și separate. Flectivul de genitiv *generează* sintagma *tatăl copilului* – pune, adică, în relație substantivele *tată* și *copil* –, dar nu *structurează* această sintagmă, nu determină natura relației dintre termenii ei, rolul acesta revenindu-i semnificației relaționale lexicale a substantivului *tată*. Genitivul este, deci, organizat în limbă ca un fapt relațional, dar cu o funcționalitate relațională atât de slabă încât poate fi destul de ușor anulată și înlocuită de orice altă relație (de tip lexical sau categorial) care s-ar stabili, „peste capul lui”, între membrii sintagmei pe care o generează – un fapt de limbă atașat termenului subordonat, cu relaționalitate proprie atât de slabă încât poate fi uzurpată de orice relaționalitate a termenului regent. Dacă lexemul care constituie termenul regent al sintagmei are o relaționalitate intrinsecă oricât de slabă, aceasta va uzurpa relaționalitatea din planul conținutului a flectivului de genitiv. Cu alte cuvinte, flectivul de genitiv realizează *sintactic* funcționalitatea relațională

¹¹ Drașoveanu face precizarea că „în sensul etimologic al cuvântului *ipostază* (= „qui est placé en dessous”, vezi Dauzat *et alii*, s.v. *hypostase*), L[exemul] este ipostaza lui T [a termenului] și nu invers, potrivit cu o eventuală imagine la care ar putea conduce sensul uzual al cuvântului respectiv” (Drașoveanu 1997, p. 42 – completările dintre paranteze drepte ne aparțin). În această accepțiune etimologică, termenul ar fi, în fapt, o *hiperstază* a lexemului, în acord cu funcționarea lui la un nivel superior (cel al sintagmei). Făcând această precizare, Drașoveanu arată implicit că accepțiunea în care folosește termenul *ipostază* este cea uzuală, din limbă: „stare, situație în care se găsește cineva sau ceva; aspect, înfățișare, chip” (cf. DEX), prin urmare, este vorba de **calitatea** de termen a lexemului.

semantică a altor fapte de limbă: un substantiv care prezintă în planul conținutului o relaționalitate (*semantică*) de orice tip (*lexicală* sau *categorială*) se va putea folosi de relaționalitatea *sintactică* (din planul expresiei) a genitivului (a flectivului de genitiv) pentru a-și subordona, ca regent, (substantivul care denumește) corelativul cerut de relaționalitatea lui lexicală sau categorială.

Așadar, în urma faptelor analizate până acum putem să dăm socoteală de funcțiile c) și d) dintre cele identificate de Coșeriu și să deducem că genitivul este o funcție relațională mai degrabă sintactică decât propriu-zis semantică, el funcționând în bună măsură ca o modalitate sintactică a altor fapte (relaționale) de a-și realiza funcționalitatea relațională semantică. Dar aceasta nu explică diferența dintre funcțiile a) și b), în care genitivul funcționează cu fapte nerelaționale și, cel puțin din acest punct de vedere, ar putea să-și realizeze relaționalitatea (*semantică* instrumentală) proprie – „posesia” – ca funcție unică de limbă. Totuși nu se întâmplă astfel; am văzut că în sintagme cum ar fi *cartea copilului* genitivul tot nu funcționează ca fapt pe deplin posesiv, ci el poate indica și „apartenența” simplă a obiectului desemnat de substantivul regent la entitatea desemnată de substantivul subordonat, apartenență pe care o putem figura prin «cartea la care se referă copilul» sau, cu termenii lui Coșeriu „o carte pe care o ține în mână, dar care nu-i aparține, o carte pe care o preferă tuturor celorlalte etc.” Ceva împiedică și în acest caz genitivul să-și realizeze funcționalitatea posesivă, ceva îi „uzurpă” din nou funcționalitatea relațională. O altă funcție a limbii se interpune realizării acesteia.

1.2. Funcția designațională a flectivului de genitiv. Am văzut că, dacă inversăm termenii unei sintagme structurate de o prepoziție cu valoare relațională spațială, raportul desemnat de sintagmă se schimbă, ordinea spațială a designațiilor (= poziția lor) se inversează. În cazul sintagmei genitivale, inversarea termenilor nu schimbă cu necesitate raportul dintre designații acestora. Desigur, acest lucru se întâmplă datorită faptului că raporturile de tip spațial sunt mult prea precise și pregnante pentru a putea fi folosite ca mijloace sintactice de realizare a altor relaționalități, dar nu este numai aceasta. Este și faptul că flectivul de genitiv nu structurează numai relațional sintagmele.

Să luăm un exemplu: dacă privesc din vârful unui turn o mulțime de clădiri aglomerate și sunt atât de sus încât nu văd dedesubt decât o mulțime de acoperișuri îngrămădite unul într-altul și văd unul care-mi atrage atenția și mă întreb: *Oare care-o fi casa aceluia acoperiș?* Pot să mă întreb așa? Sau va trebui să mă întreb *Care este casa căreia îi aparține acel acoperiș?* În fapt, pot, pentru că îndreptățirea de a folosi sau nu genitivul este dată de perspectiva asupra lucrurilor. Dacă am vedea tot timpul casele de sus și realitatea mai cunoscută ar fi acoperișurile, ne-am întreba tot timpul: *Care este casa acoperișului?*, așa cum ne întrebăm: *Care este clasa elevului?* sau cum întrebăm pe cineva: *Care este țara ta?*, și nu *țara căreia îi aparții*. Într-adevăr, când spun *casa acoperișului*, pur și simplu desemnez casa prin aceea că se află în relație cu acoperișul, «casa care corespunde acoperișului», mă refer la casă cu ajutorul acoperișului; acoperișul este în context realitatea (mai) cunoscută și identific casa prin intermediul lui, prin raportare/referire la el, nu mă interesează relația dintre ele, știu că orice casă are un acoperiș și orice acoperiș are

o casă, dar nu acest lucru mă interesează acum, și anume cine posedă pe cine, care este relația exactă dintre ele; dacă aș vrea să vorbesc despre asta, aș avea la dispoziție – limba mi-ar furniza – instrumente mai precise pentru a le relaționa: aș putea spune *acoperișul aparține casei* sau *acoperișul de pe casă* sau *de deasupra casei*, sau *casa are acoperiș*, sau *nu are acoperiș*, dar nu asta mă interesează să fac acum prin intermediul genitivului. Ceea ce mă interesează și ceea ce știe genitivul să facă este să raporteze realitățile între ele pentru ca eu să mă pot referi la una prin cealaltă. Acesta este, credem noi, motivul pentru care sensul relațional al genitivului este unul vag, nedefinit, motivul principal pentru care el exprimă mai degrabă o relație generică, nespecificată: pentru că funcția lui de limbă este una în primul rând referențială, și nu relațională. Este diferența dintre *cizme pe masă*, unde relaționez spațial obiectele, și *cizmele de pe masă*, unde desemnez cizmele prin aceea că se află/s-au aflat pe masă; folosesc relația spațială în care se află «cizmele» cu «masa» pentru a identifica, în desemnare, «cizmele».

Și este firesc să se fi întâmplat așa: atributul genitival este o funcție sintactică a substantivului. Funcționalitatea primară a substantivului în limbaj este referențialitatea – pe care o realizează tocmai prin determinare, prin acțiunea asupra lui a determinanților (articole, adjective, pronume), care-i actualizează semnificația și o orientează spre realitate¹². Era inevitabil ca genitivul (flectivul de genitiv), în calitate de determinant al substantivului, să capete valoare în primul rând referențială, era inevitabil ca relaționalitatea lui să fie subordonată funcției referențiale a substantivului. Trebuie să distingem, deci, între o funcționalitate relațională veritabilă și o **funcționalitate relațională referențială**.

De altfel, faptul că, în cazul construcției *de pe masă*, funcția relațională este secundară celei referențiale poate fi probat prin aceea că realitatea desemnată prin intermediul ei poate fi apoi relaționată diferit, folosind procedee/semnificate relaționale cu funcționalitate reală, poate fi situată într-o configurație relațională diferită: *pune cizmele de pe masă lângă dulap* sau *cizmele de pe masă sunt după ușă* sau chiar și: *cizmele de pe masă sunt sub masă*¹³. Aceasta se întâmplă din cauză că semnificația construcției *cizmele de pe masă* nu este „cizmele care sunt pe masă”, acest *de* care indică proveniența relativizează temporal circumstanța spațială prin care sunt desemnate cizmele, astfel că sensul construcției va fi: „cizmele care sunt/ au fost/vor fi pe masă”¹⁴. Ceea ce face ca, în *cizmele de pe masă sunt sub masă*,

¹² Pentru o descriere completă a procedeelelor prin care, într-o gramatică a vorbirii, semnificația unui substantiv este actualizată, determinată și orientată către realitate, vezi Coseriu 1955/1967.

¹³ Vorbim aici de relaționări la circumstanțe spațiale **diferite** («pe masă»/«sub masă»), și nu de determinări succesive ale **aceleiași** circumstanțe spațiale: *pune cererea pe masă, sub dosar, în spatele radioului*, unde identificarea circumstanței spațiale se face prin determinări succesive: *pune cererea pe masă (unde pe masă?)*, *sub dosar (unde vezi tu dosar?)*, *în spatele radioului etc. (pune cererea pe masă, mai precis, sub dosar, care este în spatele radioului)*.

¹⁴ Semnificația construcției este, în primul rând, „cizmele **care**” (cu dublarea referențială a substantivului prin pronumele relativ) și apoi „**au fost/sunt/vor fi** pe masă” (cu relativizarea momentului în care ele se află în acea circumstanță spațială: nu mă interesează când sunt ele acolo, ci mă interesează să le identific prin faptul că s-au aflat/se află/se vor afla cândva acolo).

situarea – contradictorie – în circumstanțe spațiale diferite să fie înțeleasă – și rezolvată – în raport cu circumstanțe temporale diferite. În absența construcției referențiale cu *de*, structurarea temporală a relațiilor spațiale este obligatorie: *pune cizmele mai întâi pe masă, apoi sub masă*¹⁵. La fel se întâmplă și în cazul sintagmelor genitivale: după ce am desemnat un lucru prin a-l raporta (genitiv) la altul într-o falsă relație de posesie, pot să-l situez într-o relație de posesie veritabilă: *casa bunicilor aparține municipalității*. Și aceasta, tot din cauză că funcția relațională a genitivului este secundară funcției sale referențiale – în fapt, este un instrument al acesteia. Tot astfel, nu pot spune (fără enumerare, marcată prin virgulă) **jucăria băiatului a fetiței*, dar se poate *jucăria băiatului aparține fetiței*.

Această specializare referențială a genitivului dă socoteală de funcționalitatea (b), cu care el realizează „apartenența” de care vorbește Coșeriu în fragmentele citate. Această funcționalitate referențială se poate proba și prin trecerea genitivului din funcția de atribut în cea de nume predicativ¹⁶. Aceasta îi anulează funcționalitatea referențială, ceea ce face ca singura lui funcționalitate să rămână cea relațională, care astfel se manifestă plenar. Valoarea legată de exprimarea posesiei devine prevalentă și astfel putem identifica semnificația de limbă a flectivului de genitiv, cea pe care nu și-o poate realiza decât, sporadic, în funcția de atribut, din cauza interperierii altor funcții.

1.3. Relaționalitatea semantică instrumentală a flectivului de genitiv, sensul lui relațional propriu ne apare astfel a fi „posesia”, însă ea se manifestă plenar doar atunci când genitivul funcționează, degrevat de funcția referențială, în cadrul grupului verbal, cu funcție sintactică de nume predicativ. În acest caz apare însă un alt fenomen, remarcat (și) de Coșeriu: construcțiile cu alte tipuri de funcționalitate relațională nu mai sunt posibile. Nu mai putem avea nici **plecarea este a băiatului*, nici **falsificarea este a rezultatelor*, și nici **trecerea este a frontierei*, **cauza este a efectului*, **părintele este al copilului*, **proprietarul este al casei*. Coșeriu precizează, la rândul lui:

Putem spune *il mio libro* și *questo libro è mio*, dar spunem numai numai *mio padre*, și nu (cu același sens) *questo padre è mio*. Într-un caz limită, ar putea spune acest lucru un copil care, considerând o pluralitate de „tați” și tratându-i aproape ca pe niște jucării, ar spune: *Ecco, questo padre è mio* (dar ar spune-o tocmai în sensul în care se spune *questo libro è mio*, adică cu valoarea de „acest tată îmi aparține”) (Coșeriu 1973/2000, p. 223).

Ce se întâmplă, de fapt, în acest caz? Pornind de la felul în care funcționalitatea referențială a substantivului a ocultat funcționalitatea relațională a flectivului

¹⁵ Structurarea temporală a situațiilor se poate face și, pur și simplu, prin enumerare; topica elementelor enunțului poate structura, în lipsa altor elemente cu această funcționalitate, cronologia acestora: *pune cartea pe masă, pe scaun, pe etajeră*.

¹⁶ Despre funcționalitatea deplină a genitivului și a adjectivelor posesive ca nume predicative, precum și despre statutul particulei *al* (*a, ai, ale*) care face posibil acest lucru, vezi Minică 2001.

de genitiv și de la felul în care determinanții circumstanțiali ai substantivului sunt structurați ca proprietăți ale acestuia, putem deduce că proprietățile exprimate în grupul nominal, determinările proxime ale substantivului, cele exprimate de determinanții lui imediați, țin de realitatea primă a obiectului, de proprietățile cu care el se prezintă de la început în actul lingvistic. Sunt proprietăți interne. Celelalte, cele prezente în grupul verbal, sunt organizate ca proprietăți atribuite ulterior, externe.

Limbaajul și-a dezvoltat procedee pentru a structura în mod diferit conținuturile care organizează proprietățile interne și cele externe ale realităților desemnate. Nu este vorba, evident, de proprietăți interne sau externe *în sens (onto)logic*, ci de proprietăți organizate *lingvistic* în acest fel, ceea ce înseamnă, pur și simplu, a organiza în mod diferit proprietățile considerate ca fiind prezente într-un obiect înainte de actul lingvistic și pe cele atribuite prin acesta (sau în urma acestuia). Dacă nu se poate spune **plecarea este a băiatului* sau **proprietarul este al casei* este pentru că relaționalitatea acestor substantive, posibilitățile lor relaționale, sunt, la fiecare dintre ele, interne, aparțin structurii lor semantice lexicale, sunt date de la bun început în conținutul lor. Proprietățile lor relaționale sunt inerente semnificației pe care o vehiculează și, prin urmare, nu pot fi externalizate, nu pot fi, adică, atribuite ca proprietăți externe. Or, funcționalitatea numelui predicativ este de a atribui substantivului regent proprietăți exterioare acestuia (sau de a relaționa între ele realități exterioare una alteia). Nu voi spune *ficatul este al copilului* decât dacă ficatul este detașat, este în afara corpului, relația lui de interioritate a fost compromisă și-l raportez la copil ca pe un obiect exterior acestuia (sau, eventual, voi spune așa la restaurant ca să-i precizez ospătarului cum să așeze farfuriile pe masă). Dar, dacă mă refer la ficatul care stă la locul lui în corpul copilului, nu pot să spun decât *ficatul copilului (este sănătos/este mare/este afectat etc.)*. Sau, dacă mă uit la o fotografie cu mulți oameni strănși laolaltă și văd un picior ieșind de undeva și nu știu al cui este și spun: *piciorul este al copilului*, pot să spun așa, pentru că relaționez cele două realități (aparent) exterioare, ca să restabilesc ordinea firească a lucrurilor.

Însă proprietățile relaționale ale substantivului *plecarea*, de exemplu¹⁷, sunt inerente semnificației sale, nu sunt detașabile de aceasta și, ca atare, relația lui cu un agent nu poate constitui obiectul unei relaționări externe, cum este cea realizată prin numele predicativ. *Agentivitatea*¹⁸ lui intrinsecă nu poate fi externalizată și, ca atare, nici relația pe care o stabilește cu un agent în urma realizării ei nu poate fi prezentată ca o determinare externă. Acesta este motivul pentru care nu putem spune **plecarea este a copilului*. Nu se poate concepe – și, prin urmare, nu putem structura – agentivitatea ca pe o caracteristică exterioară, adăugată (calificativ, apreciativ, posesiv sau în vreun alt fel) la schema semantică a substantivului (în fapt, a acțiunii). Agentivitatea este o caracteristică semantică internă, inerentă,

¹⁷ Care decurg din posibilitățile relaționale ale verbului *a pleca*.

¹⁸ Prin *agentivitate* înțelegem aici posibilitatea relaționării la un agent, prezentă ca o determinare inerentă, provenită de la verb, mai precis din semnificatul categorial al acestuia, în structura semantică a substantivului.

așa că va trebui satisfăcută printr-o determinare internă, printr-unul dintre determinanții imediați ai substantivului *plecare*. Care, pentru a face asta, va anula, după cum am văzut, funcționalitatea relațională a flectivului de genitiv, îi va uzurpa cu totul relaționalitatea semantică. La fel, nu pot spune *fratele este al Mariei*, pentru că proprietatea de a fi «al Mariei» nu este o determinare externă a substantivului *frate* (respectiv, a semnificatului «frate»). Ea face parte din conținutul însuși al relației dintre cele două entități. Nu pot să o desemnez pe una ca «frate» și apoi să-i adaug relația cu a doua (Maria), pentru că, fără această relație, prima entitate nu este «frate». Pot să folosesc substantivul *frate* fără determinare relațională explicită – în structuri ca, de exemplu, *nu știe fratele ce face sora* – pentru că atunci relaționalitatea lui intrinsecă este înțeleasă ca realizată implicit, semantic, chiar dacă realizarea ei nu este explicitată sintactic¹⁹. Dar a spune *fratele este al Mariei* înseamnă a-l desemna în mod explicit cu această relaționalitate nerealizată, cu locul destinat corelativului în structura sa semantică lexicală complet gol în vederea atașării lui ulterioare printr-o relaționare externă. Înseamnă a atribui printr-o relație externă ceva intern, ce ar trebui să fie deja, de la bun început, acolo. Or, acest lucru este inacceptabil pentru structura semantică a substantivului. «Fratele Mariei», dacă este cu adevărat fratele ei, este «frate» și «al Mariei» în același timp, inerent; nu poate fi întâi «frate» și apoi «al Mariei», la fel cum nu va putea niciodată să fie «fratele altcuiva» decât «al Mariei»; va putea adăuga, eventual, – alți frați –, acestei relaționări, dar nu-i va putea schimba obiectul²⁰.

¹⁹ La fel, o structură prin care ni se spune că «fratele face ceva» nu va fi înțeleasă niciodată în același fel în care va fi înțeleasă o structură ca *băiatul face ceva*, ci întotdeauna va exista o relaționare subsidiară la corelativul din cadrul relației de înrudire. Dacă spun *băiatul aștepta afară*, pot să înțeleg că aștepta să se termine ceva ce se întâmplă „înăuntru”. (Avem jocul corelativelor *afară/înăuntru*, dar nu ne vom referi la el acum.) Băiatul nu putea/nu voia etc., să participe și atunci aștepta afară. Însă dacă spun *fratele aștepta afară*, nu înțeleg numai că așteptarea avea legătură cu ce se petrecea înăuntru, ci înțeleg și că „celălalt frate” era înăuntru și participa la ce se întâmpla acolo. Sau poate nu voi înțelege aceasta, dar orice aș înțelege ar avea legătură cu ce face celălalt frate. Când spun *băiatul face ceva*, vorbesc despre o singură persoană, când spun *fratele face ceva*, mă aștept ca aceasta să aibă legătură (și) cu ce face celălalt frate – altfel n-ar fi avut sens ca cel despre care se vorbește să fie desemnat astfel – și vorbesc, de fapt, despre două persoane. Această relaționalitate intrinsecă a lui „frate” este atât de mare încât poate, pur și simplu, să creeze încă o stare de lucruri virtuală corelată simetric cu cea desemnată. (Simetric, adică în simetrie cu relația dintre frați.)

²⁰ Faptul că, în realitate, pot avea mai mulți frați nu înseamnă că **în limbă** semnificația „frate” trebuie să aibă mai multe posibilități relaționale. În realitate pot avea mai mulți frați, dar în limbă n-am nevoie ca „frate” să aibă mai multe relaționalități pentru a exprima acest lucru. Îi este suficientă una singură, care însă se poate „umple”, în desemnare, cu mai multe realități. Acesta este și motivul pentru care se poate spune, de exemplu, *Fratele lui Gheorghe este și al Mariei*. Odată satisfăcută relaționalitatea intrinsecă a semnificatului printr-o relaționare internă, i se pot adăuga alte realități prin relaționări externe, dat fiind că acest lucru nu mai modifică natura ei (internă). Și, oricum, o a doua relaționare n-ar mai avea de ce să fie supusă necesității de internalizare, de vreme ce substantivul nu are decât o relaționalitate internă, iar aceea a fost satisfăcută. Astfel putem avea și construcții (unele firești, altele ușor forțate) cum ar fi: *Proprietarul casei este și al grădinii; Cauza măririi sale a fost și a decăderii; □tiam că aceea a fost plecarea lui Ion, dar n-am știut că a fost și a Mariei*. O altă aparentă excepție de la necesitatea exprimării internalizate a relaționalităților interne ar fi structurile de tipul: *Nu pot să mă port cu voi ca o mamă; mamă (le) sunt copiilor mei, nu vouă*. Aici însă, dacă refacem legătura verbului

Aceeași este și situația substantivului *cauză*: relaționalitatea lui lexicală îl orientează (relațional) spre un efect, corelativul lui din cadrul relației de cauzalitate. Atât de puternică este această relaționalitate, încât orice relație pe care o stabilește cu un substantiv tinde să fie asimilată acesteia. Într-o exprimare metaforică, putem spune că, practic, el va încerca să transforme, la nivel designațional, în «efect» orice substantiv pe care va reuși să și-l subordoneze. Și va face acest lucru nu numai cu substantivele pe care și le subordonează prin flectivul de genitiv (*cauza căderii*), ci și cu substantive pe care și le subordonează prin prepoziții. Avem astfel:

Cauza de deces cea mai frecventă a devenit abuzul de analgezice.
Cauza pentru abandonul copiilor este sărăcia.

Putem spune că întreaga relaționalitate sintactică a substantivului *cauză* este subordonată relaționalității sale semantice lexicale, ceea ce înseamnă că această relaționalitate lexicală va tinde să se realizeze prin toate relațiile sintactice pe care le regizează substantivul. Altfel spus, substantivul *cauză* are o singură mare funcționalitate semantică: orientarea spre un efect. Iar această funcționalitate semantică tinde să-i acapareze aproape în întregime și funcționalitatea sintactică. Astfel că, aproape toate relațiile pe care le regizează sintactic (toate relațiile pe care i le furnizează funcționalitatea sintactică) vor tinde să-i satisfacă această funcționalitate semantică lexicală.

1.4. Concluzii. Am văzut, așadar, că determinările din interiorul grupului nominal au, în primul rând, funcție designațională (referențială), pe când cele din grupul verbal au, în primul rând, funcție relațională. În plus, determinările din structura grupului nominal vor fi determinări interne, cele din structura grupului verbal vor fi determinări externe. Este și firesc să fie așa: mai întâi desemnez realități, cu proprietățile lor (cu proprietățile de care am nevoie pentru a le desemna, așa cum le văd eu, în acord cu ce vreau să desemnez de fapt, iar aceste proprietăți le înțeleg – și le desemnez – ca proprietăți interne, pentru că fac parte din designat, sunt consubstanțiale acestuia) și pe urmă spun ceva despre ele, atribuindu-le determinări (înțelese ca) externe. Limbajul a dezvoltat procedee diferite pentru a numi obiectele, mai întâi, pe de o parte, și abia apoi, pe de altă parte, pentru a vorbi/a spune ceva despre ele, funcții identificate de Coșeriu, la Platon, ca „două funcții primare ale limbajului: funcția de „a numi” (*onomázein*) și funcția de „a zice” (*légein*)” (Coșeriu 1989/1994–1995, p. 30). Astfel, determinările din interiorul grupului nominal – interne – țin de *onomázein* (și sunt organizate ca *ónoma*), în vreme ce determinările din interiorul grupului verbal – externe – țin de *légein* (și sunt organizate ca *rhema*). De aceea, funcția de atribut (adjectival sau substantival) și

copulativ cu subiectul, obținem: *Eu mamă (le) sunt copiilor mei*, de fapt, o răsturnare argumentativă a structurii sintactice *Eu (le) sunt mamă copiilor mei*, cu *mamă* numele predicativ, nu *copiilor*. Nu putem avea, de altfel, nume predicativ în dativ, dat fiind că regentul substantival al dativului are o funcționalitate sintactică atât de redusă, încât nu poate fi subiect al unei propoziții.

cea de nume predicativ nu pot fi considerate în sens strict similare. Este adevărat, ele se realizează din punct de vedere sintactic în același mod, și acest lucru se întâmplă pentru că adjectivul sau substantivul implicate nu au modalități sintactice de a se relaționa cu verbul copulativ. Dar avem aici o altă modalitate de organizare a conținutului lingvistic, realizată la un alt nivel decât cel sintactic, care le deosebește în mod fundamental: atributul ține de *onomázein*, numele predicativ de *légein*.

În ceea ce privește flectivul de genitiv, funcționarea lui, pe care am analizat-o în limba română, face irelevantă încercarea de a identifica o unică funcție de limbă care i-ar corespunde, întrucât am văzut că el își îndeplinește rolul în acord cu două funcții primare ale limbajului, funcționând într-un fel ca *onomázein*, când funcția lui e în primul rând referențială, și în alt fel ca *légein*, când funcția lui e în primul rând relațională. Am reușit însă să clasificăm funcțiile acestuia, constatând că trebuie să facem o serie de distincții în legătură cu funcționarea lui: a) în primul rând, numai dacă funcționează în grupul verbal, ca nume predicativ, putem vorbi de funcționalitatea lui deplină ca fapt relațional, exprimând *posesia*, organizată ca trăsătură externă a subiectului: *Cartea este a băiatului*. În grupul nominal, ca atribut, poate funcționa, în relație cu regenți fără relaționalitate internă, b) *relațional*, exprimând „posesia” organizată ca trăsătură internă a regentului, sau c) *referențial*, realizând o determinare a referentului regentului printr-o relație, specificată numai la nivel designațional, cu entitatea pe care o desemnează, iar d), în legătură cu regenți relaționali, va funcționa ca procedeu sintactic al acestora de a-și realiza relaționalitățile semantice (lexicale sau categoriale). În această ultimă ipostază, el există tocmai ca o modalitate de a-și realiza relaționalitățile a altor fapte de limbă atunci când sunt organizate ca substantive.

BIBLIOGRAFIE

- Coseriu 1955/1967 = Eugenio Coseriu, *Determinación y entorno. Dos problemas de una lingüística del hablar*, în idem, *Teoría del lenguaje y lingüística general*, Madrid, Gredos, 1967, p. 282–323 (traducere în limba română de Constantin Dominte: *Determinare și cadru. Două probleme ale unei lingvistici a vorbirii*, preluată în idem, *Omul și limbajul său*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2009, p. 198–233).
- Coșeriu 1973/2000 = Eugeniu Coșeriu, *Lección de lingvistică generală*, Chișinău, Editura Arc, 2000.
- Coșeriu 1989/1994–1995 = Eugenio Coseriu, „Principes de syntaxe fonctionnelle”, în „Travaux de linguistique et de philologie”, XXVII, Strasbourg–Nancy, 1989, p. 5–46; traducere în limba română de E. Tămăianu: *Principii de sintaxă funcțională*, în „Dacoromania”, serie nouă, I, 1994–1995, p. 29–68.
- Coșeriu 1994 = Eugeniu Coșeriu, *Prelegeri și conferințe*, supliment al „Anuarului de lingvistică și istorie literară”, T. XXXIII, Iași, 1992–1993.
- Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.
- GA 1963 = *Gramatica limbii române*, vol. I–II, București, Editura Academiei, 1963.
- GALR 2008 = *Gramatica limbii române*, vol. I–II, București, Editura Academiei Române, 2008.

Minică 2001 = Mircea Minică, *Sintaxa genitivului și a posesivelor pornind de la o problemă controversată: statutul lui al (a, ai, ale)*, în „Dacoromania”, serie nouă, V–VI, 2000–2001, p. 241–250.

Minică 2016 = Mircea Minică, *Valoarea relațională a semnificatului categorial*, în „Dacoromania”, serie nouă, XXI, 2016, nr.1, p. 57–68.

ON THE RELATIONAL FUNCTION OF THE GENITIVE CASE IN ROMANIAN

(Abstract)

The present article attempts to offer a new perspective on the manner in which the relational function of the genitive case can be understood in Romanian. After a brief survey of two previous points of view on the matter (D. D. Drașoveanu's and E. Coșeriu's), I shall endeavour to indicate that possession, traditionally understood as *the* meaning expressed by the genitive case in Romanian, is not its only meaning. After discussing the various contexts in which the genitive is used, with their respective meanings, I shall provide a classification of what I see as the main functions of the genitive in Romanian.

Cuvinte-cheie: *caz genitiv, posesie, grup verbal, grup nominal, relație sintactică, relație semantică.*

Keywords: *genitive case, possession, verbal phrase, noun phrase, semantic relationship, syntactic relationship.*

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
minicamse@yahoo.com*